

UTJECAJ NOVOG SVJETSKOG PORETKA NA BOSANSKOHERCEGOVAČKU STVARNOST

Ivka Grbešić

✉ e-mail: ivka_mo@hotmail.com

SAŽETAK

U ovom radu bit će prikazan utjecaj globalizacije koja se u svim svojim segmentima, a posebice u političkom smislu, objašnjava kao denacionalizacija ili nova imperijalizacija zapadnih zemalja. Dakle, ovakav nametnut proces u Bosni i Hercegovini ukida ionako labavu naciju i nacionalne države, odnosno državu-naciju koja je deklarirana kao tronacionalna struktura. Državna granica i moć države Bosne i Hercegovine u globalizacijskom svijetu postaju sve manji, jer se nalaze pod sve većim utjecajem „moćnog“ zapada. Na njihovu sve veću relativizaciju djeluju interesi velikih transnacionalnih međunarodnih kompanija, kao i veliki utjecaj vladinih i nevladinih organizacija na život i rad bosanskohercegovačkih građana. Zbog toga se može govoriti o naciji-državi i o kapitalizmu, koje, zajedno sa svojim korporacijama, globalizaciju smatraju korisnom, nastojeći je pospješiti na svaki način, a ukloniti sve one prepreke koje na bilo koji način globalizaciju ometaju.

Težnjom za identifikacijom nacije s nacionalizmom svaki pojedinac pokazuje nacionalni identitet u koji se ubrajaju teritorijalnost, suverenost, kultura, pravni status, politički sustav, etničko podrijetlo i identitet, a sve u cilju globalizacije. Mediji su jedini i direktni promotori u širenju globalizacije kao i uvjerljive najave postojanja Novog svjetskog poretka na teritoriju Bosne i Hercegovine. Nevidljiva, ali u potpunosti prisutna tajna elita, sa isto tako tajnim ciljevima, potpomognuta novim financijskim i bankarskim podzemljem, čvrsto drži temelje globalizacijskih procesa. Uz sveprisutnu globalizaciju i sve veći utjecaj Novog svjetskog poretka, imamo za cilj opstanak u međunarodno priznatoj Bosni i Hercegovini sa sva tri konstitutivna naroda koja u njoj žive.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, globalizacija, komunikacija, nacionalnost, identitet*

UVOD

Bosna i Hercegovina kao i cjelokupno svjetsko društvo razvilo se prateći globalizaciju u mnogim dimenzijama: gospodarskim, ekonomskim, kulturnim, političkim i drugim. Sve ove komponente se primjećuju na razinama nacionalno-državnog autoriteta: u porezima, u odgovornosti Ministarstva unutarnjih poslova (policija), vanjskoj politici, vojnoj sigurnosti i mnogim drugim čimbenicima. Iako svjesni situacije u kojoj se nalazi Bosna i Hercegovina, a posebice njeni građani, isti su manje upućeni u globalizacijska zbivanja i njene tokove. Pogođeni ratnim zbivanjima, građani i danas osjete posljedice pogubne za njihovo društvo. I dalje se javlja jedan od velikih problema, a među njima je podjela na nacionalnoj osnovi koja koči sve oblike razvoja i življenja. Svi događaji se temelje na pukoj nacionalnosti koja u krajnjem slučaju nema svijetlu sliku budućnosti.

Reakcije na globalizaciju i njena svrha pri realizaciji, te moguće zablude koje prate globalni svijet, moguće je uočiti na svim ekonomskim ali i živućim poljima. Uvjeti se postavljaju za svaku zemlju članicu Europske unije, ali u praksi je to sasvim drugačije, a odnosi se na nametnuta pravila zapadnih sila. Slijedom toga potrebno je ispuniti sve preduvjete globalizacije.

U našem radu dat ćemo odgovor kako bosanskohercegovački puk doživljava globalizaciju i koji je njen cilj. Nadalje, naglasit ćemo važnost i utjecaj medija kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini. Globalizacija je u velikoj mjeri zahvatila Bosnu i Hercegovinu, ali je sa sobom donijela i niz promjena sa kojima se trenutno suočavamo. Nadalje, postavlja se pitanje da li će bosanskohercegovačko društvo savladati nametnuta pravila Novog svjetskog poretka. Kakav će biti odgovor na ovo pitanje ostaje da vidimo kroz konkretne događaje u budućnosti.

DETERMINANTE GLOBALIZACIJE

Ponajprije ćemo definirati pojam globalizacije i globalizma uopće. „Globalizmom se označava shvaćanje da svjetsko tržište izgurava ili zamjenjuje političko djelovanje, odnosno ideologiju vladavine svjetskog tržišta“ (Beck, 2001, p. 24). Koliko je svjetsko tržište prisutno na teritoriju Bosne i Hercegovine? Bez sumnje, u velikom omjeru! Na koji način? Iz razloga što Međunarodna zajednica upravlja državnim auditorijem te tako prati smjernice rada Parlamenta i drugih državnih institucija i nameće domaćoj političkoj sceni pravila ponašanja i djelovanja. Nemali broj tržišnih takmaca je na području gospodarstva, a servirani su od politički nastrojenih zapadnih sila. Globalizam se odvija ekonomično, a reducira višedimenzionalnost globalizacije na jednu ekonomsku dimenziju, dok se s druge strane dimenzije poput ekološke, kulturne, političke i drugih spominju pod dominacijom sistema svjetskog tržišta. Cilj globalizma je razbiti razlikovanja među zemljama

članicama, a jedan od zadataka je da svaka država kao drevna građevina treba biti: država, društvo, vanjska politika, kultura. Ostale komponente se trebaju voditi poput poduzeća. Nadalje, pod globalizacijom se ujedno podrazumijeva proces uključenja transnacionalnih aktera, a očituje se u povećanju moći, te gubljenju vlastitog identiteta i potkopavanju nacionalnog suvereniteta da bi na posljetku svaka zemlja članica u procesu pridruživanja prihvatila zajednički europski identitet. Svaka država zasebno ima različitu kulturu, ekonomiju, politiku, ali u sustavu pridruživanja Europskoj uniji, NATO-u i drugim međunarodnim organizacijama, države članice reduciraju i prilagođavaju svoju politiku na način koji zahtijevaju spomenute organizacije. Jedino na takav način je moguće globalizaciju kao pojam i pojavu shvatiti i kao takvu i prihvatiti.

U svijetu globalizacije postoji činjenica da materijalna ideologija prisiljava globalizaciju na još veće širenje. Ponajprije se širi na zemljopisnom planu i rastuća interakcijska gustoća međunarodnog djelovanja na zemlje članice. Slijedi globalno umrežavanje finansijskih tržišta i rasta moći transnacionalnih koncerna. Danas je posebice izražen informacijsko-komunikacijski napredak kao i brojna tehnološka dostignuća. Obasuti smo bujicom slika globalnih kulturnih industrija koje propagiraju prividnu ljepotu globalizacije. Policentrična svjetska politika, rastući svjetski koncerni, brojne nevladine organizacije, Ujedinjeni narodi i mnogi drugi uvelike utječu na promjenu neadekvatnih ustavnih (za područje Bosne i Hercegovine) odredbi koje se primjenjuju za svaku zemlju članicu. Sve te „ljepote“ globalizacije dovode u pitanje globalno siromaštvo koje se iz dana u dan povećava. Svjedoci smo globalnog uništenja okoliša, zagrijavanja, poplava i potresa. U svemu tome došlo je do transkulturalnih sukoba na jednom mjestu, a to bi značilo, po svemu sudeći, uništenja sebe. Da globalizacija znači širenje u prostoru bez granica, a stabilnost u vremenu bi omogućila još veću gustoću transnacionalnih mreža i povezanosti svih kultura, a sve u cilju smanjenja siromaštva te povećanje produktivnosti proizvodnje u državama članicama Europske unije i onim državama koje će to postati. Svjetsko društvo nije neko mega-nacionalno društvo koje u sebi sadrži i ukida sva nacionalna društva, već označava jedan veliki horizont koji se otvara kada se stvara i čuva u komunikaciji i djelovanju. „Globalizacija podrazumijeva i ne-svjetsku državu, jer u principu nije pravno priznata niti ima svjetsku vladu. Znači, formalno-pravno takav oblik države ne postoji. Svaka država teži razvoju i unapređenju svoje ekonomije bez obzira na brzinu globalizacijskog aspekta“ (Jurić, 2000, p. 25).

Kako stoji BiH u procesu globalizacije te kako su njeni građani reagirali na procese Zapada i politike razvijenog svijeta? Zadnjim istraživanjima potvrđena je činjenica o vrlo slabom ili gotovo nikakvom saznanju bosanskohercegovačkih građana o procesu globalizacije. Svjedoci smo socijalno-ekonomskih nemira na prostoru BiH. Nezadovoljstvo građana se očituje u nefunkcioniranju vlasti, kao i

potlačenosti čovjeka kao građanina, gdje su mu uskraćena sva prava. Ujedno, CCI kritizira rad političkih lidera te tvrdi da ne ulažu dovoljno napora da se otklone sve prepreke za bolju i uspješniju konstrukciju vlasti.

PRETPOSTAVKE STVARANJA GLOBALIZACIJSKIH PROCESA

Da bismo zadovoljili uvjete globalizacije potrebno je ponajprije poraditi na vlastitoj unutarnjoj osobnosti koja je preduvjet za sve oblike globalnog djelovanja. Kroz politiku i političko djelovanje moguće je zadovoljiti svih deset uvjeta globalizacije. Ti uvjeti su: „međunarodna suradnja, transnacionalna država, suvlasništvo nad kapitalom, nova orijentacija obrazovane politike, jesu li transnacionalni poduzetnici a-demokratski, antidemokratski, savez za građanski red, što dolazi nakon Volkswagen-izvozne nacije, novi kulturno-političko-ekonomski ciljevi, eksperimentalne kulture, tržišne niše i društvena samoobnova, te društveni ugovor protiv isključenja“ (Beck, 2001, p. 298–299). Odgovor za međunarodnu suradnju leži u političkoj suradnji između nacionalnih država koje se moraju izgraditi kako bi se ograničilo ili spriječilo „trgovanje“ koje mogu inscenirati globalna poduzeća: da manje poreza daju državi, a maksimalno iskoriste državnu subvenciju. Međutim, država Bosna i Hercegovina daje male ili nikakve subvencije poticaja za razvoj gospodarstva, a sve subvencije koje su dane donirale su zemlje Zapadnog razvijenog svijeta. Slijedom toga, globalizacija treba ići s boljom koordinacijom politike između suvremenih nacionalnih država.

Kako je pozicionirana Bosna i Hercegovina u odnosu na međunarodne institucije? Jedan od uvjeta koje je Međunarodna zajednica postavila pred bosanskohercegovačke političare je ispunjenje minimalnih uvjeta za pridruženje zemljama članicama u institucije poput Europske unije, G-7, OECD-a, Međunarodnog monetarnog fonda i nove Svjetske trgovinske organizacije (WTO). Ekonomski preduvjeti postoje. Međunarodni tokovi trgovine i investicija koji čine bit globalizacije koncentriraju se ponajprije unutar svake države, a slaba perspektiva gospodarstva u Bosni i Hercegovini je uočljiva po svim ekonomskim čimbenicima. Kako stoji BiH u odnosu na spomenute organizacije Međunarodne zajednice? Građani su skeptici glede svih djelatnosti koje provode političari bosanskohercegovačke vlasti. Negdje oko 60 posto građana misli da se ne radi dovoljno na uspostavi boljih međunarodnih odnosa iz razloga što se „domaće“ gospodarstvo gotovo ugasilo i male su količine roba koje Bosna i Hercegovina izvozi. Od poslijeratnog vremena male količine roba i usluga se izvoze na zapadno tržište, kao i mala količina električne energije (poznato je da BiH obiluje izuzetnim bogatstvom vodenih površina, šuma, proizvodnjom vina, stočarstvom, rudama i turizmom), ali slabi su uvjeti da gospodarstvenici nastupe na svjetskom tržištu. Građani iz iskustva tvrde da nisu zadovoljni postojećim zakonskim odredbama, jer guše proizvodnju, a potiču uvoz.

Iz ove situacije je vidljivo da BiH nema dovoljno potencijala za globalni napredak. Međunarodna politika je uglavnom (de)regulacijska politika. Razlog tome je što „multinacionalne kompanije se šire na nerazvijene prostore i na taj način stvaraju još veće siromaštvo u svijetu“ (Herman i dr., 2004, p. 278), pa tako i u Bosni i Hercegovini. U globalizacijskom procesu došlo je do proširenja transnacionalnih država, ali je pri tome došlo do problema zaštite okoliša, gdje se okoliš tretira kao potrošno dobro i samim time više se ne vodi briga o zaštiti okoliša. Svjedoci smo brojnih zagađenja, topljenja ledenjaka, globalnog zatopljenja i svih nedaća koje zatopljenje nosi sa sobom. Sve te nedaće prouzročio je čovjek žureći za zaradom. Proizvodnja multinacionalnih kompanija se širila, ali je za sobom nosila ogromne posljedice za onečišćenje okoliša. S druge strane, politički akteri dobivaju političke prostore djelovanja u razmjerima u kojima im se kroz transnacionalnu kooperaciju uspijeva povećati ekonomsko i javno bogatstvo. Iako Bosna i Hercegovina pripada svijetu transnacionalnih država te je na taj način postala globalna trgujuća država, ipak je gospodarstvo još uvijek na niskim granama razvoja. Sa svih strana slijevaju se rijeke proizvoda i usluga nama bliskih država iz velikih međunarodnih kompanija. Domaća proizvodnja je još u „povojima“ i pitanje je vremena kad će da oživi; jednostavno se izgubila u velikom uvozu koji je „poklopio“ i ono malo domaće ruralne proizvodnje. Kako je „pravno labava“ država, veći dio „zalogaja“ drže međunarodni predstavnici koji se nalaze u BiH.

Bez izgradnje i dogradnje Ustava na način primjene međunarodnog prava i pravosudnih institucija, nemoguće je rješavanje transnacionalnih sukoba mirnim sredstvima. Paradoks (ne)uspjeha je da sudovi uspijevaju uvijek kada nisu potrebni, a uvijek su neuspješni kada se istinski javlja potreba za njima. U ovom slučaju je upravo tako. Pošto sudovi ne rade svoj dio posla i danas se ratni zločinci mirno šecu. Bosnom i Hercegovinom je zavladao kriminal i korupcija na svim područjima, što potvrđuju ankete i ispitanici koji su veoma ogorčeni na trenutno stanje. Nacionalne norme stvaraju sve manje sigurnosti pred svim vrstama kriminala organiziranog po međunarodnoj podjeli rada i uz korištenje globalnih tehničkih mogućnosti za napretkom. Zadiranje u osnovna ljudska prava, ugrožavanje pravne države i građanske slobode, sve su to okolnosti koje sputavaju bosanskohercegovačko društvo u napretku. Bošnjaci, Srbi i Hrvati jasno su se izjasnili da su im uskraćene građanske slobode te da pravna država funkcionira samo u „šturim i korumpiranim“ okvirima. Sve dok sudstvo kao samostalno tijelo ne bude slobodno i sve dok ne bude radilo na principima međunarodnih pravnih standarda, do tada će građanstvo Bosne i Hercegovine oskudijevati u pravičnosti. Pretpostavlja se da je „demokratska država nesavršena politička jedinica, sve dok ne raspolaže institucijama koje joj dopuštaju da svoje državljane na direktan način poveže s građanima drugih država“ (Mair, 1998, p. 280). Potrebna je transnacionalna suradnja te na taj način postoji

moгуćnost da suglasnost, radna mjesta, porezi i političke slobode rastu lokalno i transnacionalno.

Bitno je i suvlasništvo nad kapitalom, jer je kapital pokretač svih događaja, kako gospodarskih, tako političkih i inih djelatnosti. U BiH nema pravedne politike, a ni pravedne raspodjele kapitala, jer je sve više nezaposlenih na ulici. Brojne tvrtke se zatvaraju, privatizira se sve što se može prodati... Bez daljnjeg, Bosna i Hercegovina se nalazi na ljestvici „oronulih“ država, jer tone sve dublje u krizu. Točku treba staviti na kvalitetnu obrazovnu politiku, jer se radu kroz znanje mora dati nova vrijednost ili novi oblik, a to znači da je potrebno *investirati u obrazovanje i istraživanje!*

Političari u BiH nisu shvatili ozbiljnost i problematiku u kojoj se našao nacionalni obrazovni sustav. Nacionalna osnova ruši sve barijere školstva, školstvo je podijeljeno prema nacionalnoj osnovi, što je pogubno za napredak. Škole su stvorene kao nacionalni lobi koji manipulira naraštajima koji bi trebali dići Bosnu i Hercegovinu na „noge“. Podijeljenost koja vlada u obrazovnom sustavu ima katastrofalne posljedice za buduće generacije iz razloga što nemaju zajednički interes održavanja cjelovite Bosne i Hercegovine. Izgradnja i nadogradnja društvenog znanja i obrazovanja treba produžiti, a ne skratiti obrazovanje, olabaviti ili ukinuti fiksiranje obrazovanja za određena radna mjesta i profesiju. Obrazovni sustav treba usmjeriti tako da osoba koja prođe kroz isti bude socijalno kompetentna, sposobna za timski rad, sposobna za savladavanje konflikta, razumijevanje kulture, umreženo razmišljanje i savladavanje nesigurnosti. Tek tada će se ostvariti minimalni pomaci na svim razinama gospodarstva, ali i na samoj političkoj sceni.

Upravo suprotno, u Bosni i Hercegovini, cirka 75 posto ispitanika je tvrdilo da ne radi u stručnoj spremi za koju je kvalificirano. Poslovi se dijele po reciprocitetu svih nacionalnih pripadnosti bez obzira na stručnu spremu. Svaka mlada osoba danas mora naučiti sama od sebe, vlastitim sredstvima, voditi svoj život, treba naučiti isprobati i oblikovati proces življenja i na posljetku učiniti ga korisnim za društvenu zajednicu. Transnacionalnih poduzetnika je vrlo malo u BiH, jer je gospodarstvo u „slaboju“ ekspanziji i ne napreduje onim tempom koji zahtijeva globalno tržište. To je znak da je demokracija skupa stvar u kojoj se bosanskohercegovački građani ne snalaze na najbolji način. Gotovo da „svaki proizvod ima etiketu i jasno čitljivu, a nije zanemarit ni socijalnu, demokratsku i ekološku etiketu“ (Kesić, 2003, p. 398). Etiketom ne označavamo samo proizvod nego i zemlju iz koje se izvozi. Etiketa je ulaznica u globalno „selo“ u kojem ima mnogo sudionika. Bosna i Hercegovina je na takav način slabo etiketirana te podliježe kritikama razvijenog Zapada. Naš rad je postao tako (ne)produktivan da trebamo sve manje rada za proizvodnju sve više roba i usluga. Materijalno-socijalna integracija ljudi putem plaćenog rada je zasigurno kao i prije značajan, ali više ne i jedini oblik privređivanja . Postoje

dobrovoljni radovi, pomoć socijalno ugroženim osobama (u BiH je veliki broj socijalnih slučajeva bez ikakvih novčanih naknada) te samoorganizacije koje će učiniti život pogodnijim svim građanima.

Velike svjetske kompanije šire se i zauzimaju veliki dio tržišta. Očito je da veliki udjel na području Bosne i Hercegovine imaju Volkswagen, Mercedes, Siemens, Ledo, Konzum, TUS te brojne ostale svjetske tvrtke. Moto ovih tvrtki je blagostanje, masovna potrošnja i socijalna sigurnost. Politička sloboda je bila tome podređena. Ispitanici su na upit: „Imaju li velike svjetske tvrtke veću korist od zaposlenika i građana BiH?“, nedvojbeno i sasvim odlučno odgovorili (ispitanici su pripadnici sve tri nacije: Hrvati, Srbi i Bošnjaci) da najveću dobit ima tvrtka, mali broj država, a radnici su u najvećoj mjeri zapostavljeni na način da su jeftino plaćeni. U tim istim tvrtkama u matičnim zemljama radnici su zaštićeni i imaju daleko veću plaću od onih na globalnom tržištu. Zaključak je jednostavan, javni poduzetnici su samo radnici koji se identificiraju kao potreba drugih, a sve u svrhu globalizacijskih procesa.

Posljednjih godina zarade su porasle dva posto, što je jako malo, gotovo ništa. Još kad se tome doda i svjetska gospodarska kriza, vidi se da tržište rada pada na dno. „Europa je jedini odgovor na globalizaciju“ (Meyer, 2003, p. 13). Iako je imaginarni svijet, svi teže njemu ne znajući što ih tamo čeka. Kad bolje promislimo, nije moguće napraviti nacrt političke Europe, podijeliti je po nacionalnosti ili nekim drugim osnovama. Na prostoru Europe se nalaze sve pojedinosti koje podupiru masovnu globalizaciju, a ovaj kontinet sebe smatra krotiteljem ekonomske globalizacije. Kako se snašla u globalizaciji Bosna i Hercegovina, upitali smo nekolicinu građana? Bošnjaci tvrde da BiH mora štiti interese građana, a ne odvajati ih po entitetima, dok vodeći hrvatski čelnici iskazuju želju da se priključe Hrvatskoj. Srbi pak žele zadržati svoju Republiku Srpsku u okrilju BiH. Neodlučni manjinski Hrvati žele treći entitet i pripajanje Hrvatskoj, a veći dio želi da traženi entitet ostane u okrilju BiH, te da se institucije odvoje od federalnih ustanova. Bosanskohercegovački građani su u potpunosti dovedeni u zabludu od strane svojih nacionalnih političkih vođa koji i dalje rade na nacionalnoj podjeli, a pri tome misleći samo na vlastite interese, ali ne i na nacionalne. Žalosti činjenica da nekih 20 posto građana vjeruje da bi tročlani entiteti mogli funkcionirati kao zasebne cjeline, a da pri tome ne vide BiH kao uspješno pluralno društvo.

ZABLUDE GLOBALIZACIJE

Globalizacija, dakle, podrazumijeva svjetsko društvo bez svjetske države, ali i bez svjetske vlade. Globalitet i globalizacija u principu podrazumijevaju i nesvjetsku državu. Gdje se Bosna i Hercegovina nalazi u okrilju globalizacije? Bosanskohercegovački građani su uočili velike probleme i svakako zablude svjet-

skog ujedinjavanja. Nabrojat ćemo deset zabluda globalizma, a to su: „metafizika svjetskog tržišta, takozvana slobodna svjetska trgovina, ekonomska internacionalizacija, a ne globalizacija, dramaturgija jezika, odsustvo politike kao revolucije, mit linearnosti, kritika katastrofičnog razmišljanja, crni protekcionizam, zeleni protekcionizam i crveni protekcionizam (Beck, 2001, p. 270). Globalizam i globalizacija svjetskog tržišta jedna je od ekonomskih dimenzija koja u principu ima za svrhu kupnju velikog dijela svjetskog tržišta. Kad se radi o svjetskom tržištu BiH privreda može samo „sanjati“ o tako velikom zalogaju kolača iz razloga što je u svim sferama gospodarstva ukorijenjen stav kapitalističkog društva, a ne slobodnog tržišnog gospodarstva. Građani Bosne i Hercegovine su ogorčeni na politička zbivanja i mnoštvo zakona koji idu na štetu gospodarstvenicima. Država bi trebala u principu biti socijaldemokratska, a stanje u BiH je došlo do granice socijalnog nemira. Veliki broj zaposlenika nema novčana primanja, nema zajamčenu zdravstvenu zaštitu, uostalom, uskraćena su im sva građanska, ali i ljudska prava. Na takav je način teško konkurirati svjetskom tržišnom gospodarstvu.

Slobodna svjetska trgovina, bezgranične zone trgovanja i povećanje konkurencije smanjuju troškove poslovanja, a samim tim se povećava profit. Bosna i Hercegovina je zemlja koja se može pohvaliti ogromnim uvozom, ali bilanca stanja izvoza je upitno stanje u kojem trenutno nema svijetle točke. Ekonomska globalizacija se miješa s internacionalnom ekonomijom i kao takvu je teško shvatiti i primijeniti na nacionalnu ekonomiju. Usporedivši svjetske vodeće sile u izvozu, kao što su Amerika, Europa (Njemačka) i Azija, Bosna i Hercegovina ne samo da je zaostala sa izvozom nego i gasi vlastito gospodarstvo. Ovo su tri velika svjetska ekonomska bloka oko kojih se vrte sve ekonomske sfere poslovanja. Budući da je Bosna i Hercegovina zemlja u razvoju i tranzicijska zemlja, potencijala za napredak ima, ali je potrebno političko jedinstvo te uspostava pravne države na demokratskim načelima. To je jedini način da se krene putem zapada i slobodnog tržišnog gospodarstva.

Uloga tržišnih takmaca se ogleda u povećanju ekonomskog privređivanja, i to je jedan od načina da se stvari pokrenu s mrtve točke. Ekonomskom djelovanju se trebaju pokoriti svi i sve, krenuvši od politike, znanosti, kulture i drugih aspekata koji su u tržišnoj „utakmici“. Politika dobrim dijelom treba biti ekonomski potkovana da bi uspjela u proširivanju globalnih sfera djelovanja. Sve misterije političkog djelovanja ekonomski su potkovane, pa tako ni bosanskohercegovačka politika ne odudara od svjetske kada su novci u pitanju. Istraživanjima smo dobili odgovor da političke vlasti u Bosni i Hercegovini više vode računa o osobnoj ekonomskoj sigurnosti u odnosu na sigurnost građana koja se nalazi na zadnjem mjestu. Ne trebaju nikakva dodatna istraživanja da bi se vidjelo kako je svaki dan veliki broj

zaposlenika u štrajku. Zbog loše privatizacije mnoge obitelji su nezbrinute. Kakva je sudbina bosanskohercegovačkih građana?

Nalaze se u tjesnacu i traže rješenje za otklanjanje barijera za pridruživanje europskim integracijama. Nije se potrebno vraćati unatrag, nego tražiti rješenje za utapanje u sferu globalnog. Globalizacija je svuda dovela i do novog značenja lokalnog. Zahvaljujući medijima i novim tehnologijama, novom turističkom izazovu, izgradnji malih transnacionalnih svjetova, specijalista za bolje sutra, bosanskohercegovačka publika je dobila dobre smjernice za translokalne kulture. Uvijek postoje kritike katastrofičnog razmišljanja, a ono je u Bosni i Hercegovini vrlo izraženo. Razlog tomu je veliki broj nezaposlenih, a državna služba je postala „leglo“ dobro plaćenog (ne)rada u bosanskohercegovačkom društvu. Zbog toga je potrebno ojačati zakonodavnu i izvršnu vlast. Crni protekcionizam danas vlada u svim sferama djelovanja i življenja, od obitelji, vjere, zajedništva, zajednice. Dok socijalno-državna neslaganja nazivaju crvenim protekcionizmom, sve su ovo goruća pitanja o kojima bosanskohercegovačko društvo nijemo šuti, a od izuzetne su važnosti za globalno djelovanje kao i budući život bosanskohercegovačkih građana.

REAKCIJE NA GLOBALIZACIJU

Bosna i Hercegovina je u velikoj mjeri voljna kročiti putem zapadnih staza poslovanja i djelovanja, ali je problem koji koči razvoj ove zemlje baziranost na nacionalnoj osnovi. Ograničimo li polja odnošenja različitih mnijenja, koje je Neizon razvrstao u četiri kategorije: *mnijenje u sferi individualnih ideja, u razrješavanju političkih pitanja, mnijenja koja se tiču rasa i mnijenja iz sfere religija* (Nuhanović, 2005, p. 80), u tom slučaju ne može izostati ekonomsko-socijalni napredak za kojim teže sve zemlje u razvoju. Kada bi barem u izvjesnoj mjeri bosanskohercegovački političari poradili na ovim kategorijama, riješila bi se nekolicina gorućih pitanja bitnih za bosanskohercegovačke građane. Bilo kakvo ograničenje mogućih sfera poljâ koja funkcioniraju kod poticaja uspostavljanja predmeta javnog mnijenja, ne može zadovoljiti u potpunosti kritički nastrojene vladajuće klase. Ovaj se problem svodi na *dijalektiku kulturne globalizacije* u kojoj istodobno proturječno postaje moguće i stvarno djelovanje.

Sva nastojanja bosanskohercegovačkih građana su bila ta da shvate što bi bila globalizacija. Polovica ispitanika je zadovoljna rezultatima koje Međunarodna zajednica poduzima u rasvjetljavanju bosanskohercegovačkog „teškog slučaja“. Nekolicina ispitanika ogorčena je na vlasti iz razloga što su dozvolile upravljanje „zapadnjaka“ te političare smatraju nekompetentnim da vode zemlju, a još manje narod koji ih je izabrao. Smatraju da se vodi jako loša domaća politika, a još više međunarodna. Shodno tome, važno je spomenuti da Europska zajednica kritizira

bosanskohercegovačke vlasti kako ne rade dovoljno da se otklone barijere koje su prepreka zapadnim integracijama.

Premda je „politika doista, prvi put u ljudskoj povijesti“, postala „sport“ s masovnim gledateljstvom, ona je ipak „sport u kojem građani imaju stvarnu moć odlučiti o ishodu“ (McNair, 2003, p. 208), a u Bosni i Hercegovini građani nemaju nikakvih mogućnosti za djelovanje, jer su nemoćni, ali i nedovoljno upućeni u politička djelovanja. Političari, institucije, čak i mi sami razmišljamo u fiktivnom pojmovnom svijetu punog zapošljavanja. Upravo je taj čimbenik „zapošljavanja“ u Bosni i Hercegovini prijeko potreban. Građani su izuzetno ogorčeni na sve manji broj radnih mjesta kao i na lošu privatizaciju. Problem se očituje u prirastu nekvalificiranih slabo plaćenih poslova. Povećanje visokoobrazovanog mladog kadra dovelo je toga da bosanskohercegovački zaposlenici imaju otežavajuće uvjete rada iz razloga što ne postoji sistematizacija radnih mjesta u državnim institucijama kao što su škole, banke, politički sektor, industrija te druge grane privređivanja. Nikako se ne možemo usporediti sa zapadom gdje *put malih usluga* (Beck, 2001, p. 149) označava američko i europsko radno tržište.

Kakva je budućnost bosanskohercegovačkog stanovništva? Imaju li stan, radno mjesto, jesu li ili će postati građani, koju demokraciju čine svojom i živućom? Sva ova pitanja su „teške“ naravi i o njima se može jako puno raspravljati. Bez materijalne sigurnosti nema političke slobode, nema demokracije, veće su prijetnje novih i starih totalitarnih režima i ideologija. Nažalost, ova činjenica je istinita kad se radi o Bosni i Hercegovini koja teškim stopama kroči svoj trnoviti put ka zapadnim integracijama. Štoviše, pojedini politički lideri ne žele da gospodarstvo oživi iako ima potencijala za napredak. Ankete su pokazale da građani Bosne i Hercegovine žele radna mjesta ma kakva ona bila — bitno je da imaju financijsku sigurnost. Danas poslovi koje obavljaju predstavljaju „nesiguran rad“ i činjenica je da se malo ulaže u osposobljavanje kadrova te drugi gube vjeru u pravnu državu koja postoji samo na papiru.

Bosanskohercegovačko društvo je ogorčeno na „nesigurnu demokraciju“ koja je samo donijela probleme, nasilje među nacijama, maloljetničku delinkvenciju, korupciju u svim gospodarskim oblastima, te niz drugih propusta. Kada je u pitanju kultura i kulturno ponašanje političkih i gospodarskih subjekata, rezultati rada su uglavnom lokalnog procesa učenja. Iako je Bosna i Hercegovina država s tri nacionalne konfesije, ipak ima perspektive da napreduje ka zapadnoj civilizaciji. Ulazna vrata globalizacije trebamo ponajprije otvoriti u osobnom životu, a ona dalje vode ka globalizaciji biografije. Sve dok „mali“ bosanskohercegovački čovjek ne shvati da sam mora poraditi na svojoj osobnosti, jer kontrasti svijeta se događaju ne samo vani nego u središtu vlastitog života, neće moći očekivati pozitivne pomake za sebe, ali i društvo. U multikulturalnim brakovima i obiteljima, u poduzeću,

u državnim institucijama, kazalištima i svim drugim oblicima življenja dajmo mjesta zdravoj komunikaciji. Međutim, teško ćemo objasniti uvjete življenja i manipulativnu politiku koja se vodi na bosanskohercegovačkom prostoru. Svjesni smo okolnosti življenja i ubrzanog načina razvoja te kolanja informacija, mada ih teško primjenjujemo u stvarnom životu. Nove tehnologije poput interneta, te novih i brzih načina življenja su jedan oblik premošćivanja razlike između vremena i prostora u kojem se nalazimo. Upravo je globalizacija ta koja je uvezala cijeli svijet u jedno „globalno selo“, a mediji i internet su ti koji manipuliraju informacijama.

Mobilnost kao pokret jedne socijalne sredine (obitelji, pojedinaca i slično) između dva mjesta u socijalnoj hijerarhiji, vezuje za sebe i niz kako osobnih tako i društvenih promjena te se u svakom pojedincu stvara i unutarnja mobilnost (Cottle, 2005, p. 130). Potrebno je u samoga sebe ugraditi dominantne vrijednosti i životni stil. Malo je pojedinaca koji rade na vlastitom poboljšanju kulturne razine. Više se vodi računa o nacionalnoj mržnji i pojačanju netrepeljivosti između „dva entiteta“, to jest ne radi se dovoljno na uspostavi mira i suživota na području Bosne i Hercegovine! Dok je god Međunarodna zajednica prisutna na području Bosne i Hercegovine kao posrednik za održavanje „reda i mira“, građani neće moći ostvariti znatnije pomake u uspostavi miroljubivog suživota. Pitanje je zašto? Iz prostog razloga što sve važnije odluke koje se događaju oko nas dirigira zapadna viša „sila“. Malom narodu Bosne i Hercegovine nije shvatljivo da iza „kulisa“ igra jedna moćna sila, a djelokrug rada vidljiv je na političkoj sceni. Neminovno je naglasiti kako visoki predstavnik u BiH ima ovlaštenje nad cijelim Parlamentom te da u krajnjem slučaju daje smjernice rada pojedinih ministarstava. Za „običnog“ čovjeka neshvatljive su pojedine odluke bosanskohercegovačkih vlasti, ali nije ni svjestan da netko drugi upravlja svim smjernicama koje političari „slijepo“ prate. Bosanskohercegovački građani žele cjelovitu, jedinstvenu i u međunarodnim granicama priznatu državu koja će biti dom za sve, bez obzira na nacionalnost. Svaki građanin uistinu puno ulaže u pomirbu sa samim sobom, a nadalje i sa susjedima. Pitanje koje se postavlja često glasi: Zašto politički lideri ne žele da narod bude jedinstven kao prije rata (1992. godine)? Odgovor na ovo pitanje leži u činjenici da političke elite koriste nemir građana za vlastite stranačke napretke.

NOVI SVJETSKI POREDAK U BOSNI I HERCEGOVINI – ZBILJA ILI FIKCIJA

Situacija u kojoj se nalazi BiH je na raskrižju između prihvaćanja ili propasti, promjena načina življenja te preuzimanja kodeksa ponašanja zapadnih zemalja. Ekonomska sigurnost, europski identitet, stabilnost, samo su neki od uvjeta koje nudi svjetski poredak i tajne elite koje nastupaju na bosanskohercegovačkoj sceni. No, postavljaju se pitanja kao što su: Tko je tajna elita? Ciljevi elite? Teorije? Novi

finalni arhitekti? Vjerojatno je da vodeći financijski i dobrostojeći magnat upravlja i daje smjernice rada bosanskohercegovačkom društvu, što i nalaže Novi svjetski poredak sloganom: *zajedništvo, identitet, stabilnost, ekonomska sigurnost, razlozi i način za provođenje Novog svjetskog poretka, Ratovni način za profitiranje elite, Red iz kaosa, financijske krize, Manipulacija medijima, različite istine, Prihvatanje serviranih sadržaja, Ispiranje mozga, Zabava koja je pomoću tehnologije dignuta na mjerljivu razinu, dovoljno da nas usporava. Obrazovanje slabi jer se želi postići stanje u kojem se žele intelektualci koji mnogo propitkuju, Smanjenje populacije i Svjetska vlada* (Ćurak, 2005, p. 127–129).

U knjizi *Hijerarhija zavjerenika* točno piše proces ovladavanja skupine svjetskih financijskih moćnika koji diljem svijeta imaju svoje intelektualce koji kontroliraju i usmjeravaju svoje ciljeve ka ostvarenju, propagirajući tako širenje utjecaja, prilikom čega mora postojati onaj ko kreira utjecaj, primalac tog utjecaja, rezultat utjecaja i način na koji se taj utjecaj širi. Medijsko propagiranje (govor, plakati, TV, film i internet) obuhvaća: predavanja, kongrese i sastanke, izborne i marketinške kampanje, došaptavanja (tajne popa, zavjera), promocije i PR, te reklame. Mediji su jedino podložno sredstvo kojim se svjetski moćnici koriste da bi ovladali javnošću i tako nametnuli svoje ideje. Neminovno je reći da se BiH nalazi u centru Novog svjetskog poretka, jer, gledajući na sve okolnosti koje se događaju, svjesni smo stanja da ih postavlja netko iza kulisa. Činjenica je da u svijetu ne postoji sukob civilizacija, ali je pobjednik poznat već tisućama godina. Postoji elita koja manipulira vladajućim elitom.

Riječ elita dolazi od lat. *Eligere = birati izabrano*, a označava dio društvene skupine ljudi, ustanova koje zauzimaju istaknuta mjesta u društvu i financijsku moć. Stoga je elita postavila sljedeće ciljeve:

- *Svjetska vlada, novi svjetski predak i s jedinstvenim monetarnim sustavom (to je euro kao jedinstvena valuta za tu skupinu),*
- *Potpuno uništenje svakog nacionalnog identiteta,*
- *Uništenje religije (danas se javljaju mnogobrojna bezboštva i sotonizam),*
- *Kontrola svake pojedine osobe („666“ – šifra pod kojom se nalaze osobni podaci svih osoba),*
- *Potpuni prestanak industrijalizacije,*
- *Legalizacija droga i pornografije,*
- *Obustavljanje svakog novčanog razvitka osim onog što elita smatra korisnim,*
- *Puna podrška institucijama UN, MMF, Međunarodni sud, a smanjiti utjecaj domaćih institucija* (Coleman, 2005, p. 43).

Cilj djelovanja svjetskog tranzitnog aparata u prvom planu je preuzimanje kontrole nad obrazovanjem. Bosanskohercegovačko društvo je vidno zakinjuto glede obrazovane strukture, gdje se provode trodimenzionalne strukture u obrazovanju. Tu se prvenstveno misli na školstvo koje je podijeljeno prema nacionalnoj osnovi i kao takvo funkcionira u nekim „labavim“ sferama obrazovanja. Kad su u pitanju domaće institucije, može se reći da nisu u svom političkom i gospodarskom djelovanju slobodne nego njihov rad nadziru međunarodne organizacije, te ih usmjeravaju putem kojim žele da ide Bosna i Hercegovina. Građani, bez obzira na nacionalnost, žele da imaju svoje predstavnike medija u kojima će biti zastupljeni i Hrvati, i Srbi, i Bošnjaci. Želja im je da se vrednuje rad i znanje te da se mladima da prilika za upošljavanje koje im je poticaj za stvaranje i napredak u životu. Nova tvorevina zvana Europska unija je u rukama finansijskih magnata i ovisno o njihovom raspoloženju poslove i zapošljavanje će dobiti onaj tko je naklonjen i poslušan europskim moćnicima. Za njih je Zemlja mala, jer su ovladali i ozonskim rupama, a mali i smrtni čovjek više nije biće za kojim čezne suvremena znanost. Sve globalne sukobe su iscenirali Komitet 300 i Rimski klub, te tako i sukobe između Hrvata, Bošnjaka i Srba u Bosni i Hercegovini. Povod takvom djelovanju je uništenje nacionalnog identiteta, potpuni prestanak industrijalizacije kao i obustava svakog novčanog razvitka osim onog koji elita smatra korisnim. To su samo neki od uvjeta Komiteta 300 da ubace svoju „mašineriju“ na uzdrmano područje sukoba i bolje porade na ostvarenju svojih ciljeva.

Da zaključimo, Novi svjetski poredak uvelike je zahvatio Bosnu i Hercegovinu, a građani nisu svjesni svih okolnosti koje im se dešavaju, te stalne zbunjenosti kao i nadzora europske zajednice ujedinjenih moćnika da unište ono nacionalno što postoji. Navest ćemo nekoliko međunarodnih organizacija koje djeluju na području Bosne i Hercegovine kao i njihovu ulogu i svrhu. Tko čini tajnu elitu u BiH?

- Mediji su jedna od osnovnih i najvećih javno-tajnih elita čovječanstva,
- Ujedinjeni narodi, Europska unija i trgovački blokovi (u tu skupinu spadaju Bilderber grupa i Trilateralna komisija te Okrugli stolovi),
- Masoni, Vitezovi (kosti i lubanje, a to je jedina demografska slika BiH),
- Crno plemstvo, Iluminati (sve je pod okriljem Komiteta 300).
- EU-RED i EU TAC,
- LDA, i
- CCI.

Ovo su samo neke organizacije koje djeluju na prostoru BiH. Financira ih Međunarodna banka, a sve ove organizacije financiraju pojedine dijelove bosanskohercegovačke privrede. Kroz pitanja koja smo postavili tijekom istraživanja o organizacijama i njihovom djelovanju na prostoru BiH, saznali smo da građanstvo

nije u potpunosti upućeno u rad međunarodnih organizacija. Sudjelovali smo na nekim okruglim stolovima i seminarima gore navedenih organizacija te smo zaključili kako ove organizacije daju malo, a uzimaju jako puno. Svi poticaji koje daju za razvoj su tempirani određenim ljudima i to napose imućnim kako bi te organizacije mogle crpiti višak novca koji su uložile. Ovakvo djelovanje Tajne elite na prostoru BiH bismo mogli nazvati i globalnom provokacijom, a s ciljem obmane javnosti koja je daleko od istine. U Bosni i Hercegovini je povećana stopa nasilja, bijede, straha i negativne energije koja se iz dana u dan sve više širi, a za posljedicu ima pogubnu socijalno-ekonomsku sliku i sve veći broj osiromašenih građana. Sve su to čestice koje lete zrakom i bosanskohercegovačko građanstvo ih udiše ne znajući da ih postepeno uništava. Okrenemo li se oko sebe, uočiti ćemo sliku brojnih neslaganja, mržnje, rasula u životima građana u kojima i sami sudjelujemo. Komunikacija je jedini put ka uspjehu da se Bosna i Hercegovina priključi europskim integracijama, a samim time, nadamo se, i boljem načinu življenja.

ZAKLJUČAK

Danas je informacija jedan od ključnih elemenata globalizacije koja se prenosi putem mas-medija. Preciznije rečeno, informacijska globalizacija svijeta je kvaliteta, sadržaj ili suština koja protječe kroz i uz pomoć masovnih medija. Građani Bosne i Hercegovine svjesni su svih okolnosti koje sa sobom nosi globalizacija. Željni su promjena te grubo odbacuju ustaljeni režim vođenja politike, gospodarstva i drugih načina privređivanja. Bosanskohercegovački političari se ne snalaze u svojim političkim ulogama i traže pojašnjenje nagomilanih problema u prebacivanju krivnje s jedne političke stranke na drugu, dok obespravljeni građani traže rješenja svojih problema na ulici.

Pomoć Zapada je vidljiva i ogromna u nekim gorućim granama gospodarstva, a posebice u finansijskim sredstvima. Kako smo već zaključili, pod globalizacijom smatramo finansijsko proširenje zapadnih ekonomskih giganata na prostor Bosne i Hercegovine. Dosadašnja privatizacija je bacila u očaj dobar dio građana te ne vjeruju u napredak s ovako lošom privatizacijom. Velike i finansijski čvrste firme su privatizirane za male novce, a danas su se mnogobrojni radnici našli na ulici. Građani više ne vjeruju izjavama političara kako ih oni vode ka zapadnom razvijenom svijetu, već smatraju da ih vode u propast koja je vidljiva na svim koracima. Većina bosanskohercegovačkih građana izrazila je žaljenje što „tročlani političari“ dijele građane po nacionalnosti i siju sjeme mržnje. Građani žele preći sve barijere koje su postavljene pred njih te se udružiti u gospodarsku, naprednu i radno ustrojenu Bosnu i Hercegovinu. Voljni su surađivati u kvalitetnijem ustroju vlasti koja bi ih dovela do „globalnog sela“. Zato se mnogi boje Novog svjetskog poretka koji nastoji nametnutim procesom globalizacije prisilno stvoriti globalne

zajednice. Globalizacija ide na ruku unitarizaciji Bosne i Hercegovine zagovarajući liberalno građansko društvo bez nacije, kulture, bez nacionalnog i drugog identiteta, te političke i druge autonomije triju etničkih skupina. Vrijeme će pokazati kamo će dospjeti građani prihvaćajući globalizaciju, a da pri tome ne izgube vlastiti identitet, ako je to uopće moguće.

LITERATURA

- [1] Beck, U. (2001). *Što je globalizacija*. Vizura: Munchen.
- [2] Coleman, J. (2005). *Hijerarhija zavjerenika: Komitet 300*. Detecta: Zagreb.
- [3] Cottle, S. (2009). *Informacije, odnosi s javnošću i moć*. Naklada medijska istraživanja: Zagreb.
- [4] Ćurak, N. (2005). *Politička elita i Europska unija i odnos vrijednosti*. Cip: Sarajevo.
- [5] Herman, S., Mekčensi, V. (2009). *Globalni mediji*. Clio: Zagreb.
- [6] Jurić, Lj. (2000). *Globalizacija*, Ekonomist, broj 9–10, Zagreb.
- [7] Kesić, T. (2003). *Integrirana marketinška komunikacija*. Nacionalna i sveučilišna knjižnica: Zagreb.
- [8] Mair, H. i drugi (1998). *Klasici političkog mišljenja*. Golden marketing: Zagreb.
- [9] McNair, B. (2003). *Uvod u političku komunikaciju*. Fakultet političkih znanosti: Zagreb.
- [10] Meyer, T. (2003). *Mediokracija-medijska kolonizacija politike*. Fakultet političkih znanosti: Zagreb.
- [11] Nuhanović, A. (2005). *Fenomen javnosti*. Promocult: Sarajevo

INFLUENCE OF NEW WORLD ORDER ON BOSNIAN AND HERZEGOVINIAN REALITY

ABSTRACT

This paper will show the influence of globalization in all its segments, with special emphasis on political scene where globalization is explained as denationalization or new imperialization of western countries. Thus, these imposed processes in Bosnia and Herzegovina abolish nation and national state which are loose anyway, apropos nation-state that was declared as three-nation structure. State boundary and state power of Bosnia and Herzegovina in world of globalization are

lowering because of the increasing influence of “powerful” West. Their increasing relativization is influenced by the interests of large transnational international companies, as well as by the great influence of governmental and nongovernmental organizations on the life and work of the citizens of Bosnia and Herzegovina. Therefore, one can speak of the nation-state and capitalism, which, together with their corporations, consider globalization useful, trying to improve it in every possible way, and to remove all obstacles that interfere with globalization in any way.

By striving for the identification of the nation with nationalism, each individual shows national identity which encompasses territoriality, sovereignty, culture, legal status, political system, ethnic origin and identity, and all with the goal of globalization. The media are the only direct promoters in the spread of globalization as well as persuasive notice of the existence of the New World Order in the territory of Bosnia and Herzegovina. Invisible, but fully present secret elite, with equally secret objectives, backed by a new financial and banking underworld, tightly holds foundations of globalization processes. With the omnipresent globalization and increasing influence of the New World Order, we aim to survive in an internationally recognized Bosnia and Herzegovina with all three constituent nations who live there.

Key words: *Bosnia and Herzegovina, globalization, communication, nationality, identity*